ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **X. Y.,** zastoupen opatrovnicí Mgr. Dagmar Rezkovou Dřímalovou, advokátkou se sídlem Myslíkova 2020/4, Praha 2, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 1. 6. 2023, č. j. 19 Az 21/2022-55,

takto:

I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. 6. 2023, č. j. 19 Az 21/2022-55, **se ruší.**

II. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 24. 6. 2022, č. j. OAM-963/ZA-ZA11-ZA10-2021, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.

III. Žalobci **se** náhrada nákladů řízení **nepřiznává.**

IV. Odměna a náhrada hotových výdajů ustanovené opatrovnice Mgr. Dagmar Rezkové Dřímalové **se určují** částkou 4114 Kč. Tato částka bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do šedesáti (60) dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I.
Průběh dosavadního řízení

[1] Žalobou podanou dne 2. 8. 2022 k Městskému soudu v Praze se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí ze dne 24. 6. 2022, č. j. OAM-963/ZA-ZA11-ZA10-2021, jímž žalovaný žalobci neudělil mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a ani § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“).

[2] Ze správního spisu vyplývá, že dne 16. 11. 2021 žalobce podal žádost o udělení mezinárodní ochrany v České republice. Dne 8. 12. 2021 žalobce k žádosti uvedl, že je ruské státní příslušnosti, ruské národnosti a vyznává pravoslavné křesťanství. Ke svému politickému přesvědčení sdělil, že vystupoval ve prospěch (Alexeje) Navalného, pomáhal organizovat stravování demonstrantů. Samotného (Alexeje) Navalného neznal. Účastnil se mítinků, byl zbit. Proti jeho vůli ho poslali do psychiatrické nemocnice, kde strávil 4 roky. Jinak politicky aktivní nebyl. Nikdy nebyl členem žádné politické strany. Posledním místem žalobcova bydliště v zemi původu byla psychiatrická nemocnice ve městě V., kde měl také registrovaný pobyt. Poprvé do ČR přijel asi v roce 1996 a žil tady s rodiči. Strávil zde asi rok a pak se vrátil do Ruské federace. Poté přijel do ČR asi ještě čtyřikrát nebo pětkrát, naposledy před 6 lety. Jezdil sem za matkou, která žije v Praze, dále dvě sestry žalobce mají české občanství. Žalobce naposledy ze země původu vycestoval dne 11. 11. 2021 na základě řeckého turistického víza. Cestoval letecky z V. do Moskvy a pak přes Řecko a Itálii do ČR. Ke svému zdravotnímu stavu uvedl, že je invalidní ve II. stupni (podle žalobcem předložených dokumentů, které v jednom případě patrně nejsou správně přeloženy, a informací o zemi původu shromážděných žalovaným se však spíše jedná o invaliditu ve 2. skupině – pozn. NSS), trpí schizofrenií. Jinak je zdravý, nemá žádná omezení ani zvláštní potřeby. K důvodům, které ho vedly k podání žádosti, žalobce sdělil, že se nechce znovu ocitnout v psychiatrické nemocnici. Pokud někoho chytí a zatknou, pošlou ho na 72 dní do psychiatrické nemocnice, kde mu píchají injekce, což žalobce považuje za mučení. Jiné důvody žádosti žalobce nemá.

[3] Během pohovoru dne 8. 12. 2021 žalobce ke své obavě z opětovného umístnění do psychiatrické nemocnice sdělil, že když bude na ulici a zatknou ho, znovu ho pošlou do psychiatrické léčebny. Za důvod svého možného zatčení označil své politické aktivity, konkrétně účast na mítincích na podporu Alexeje Navalného a proti režimu prezidenta Putina. Žalobce se zúčastnil dvou mítinků v Moskvě, první se konal v roce 2015, datum konání druhého si už nepamatuje. Podle žalobce na ně přišly stovky tisíc lidí. Dále se žalobce účastnil mítinku ve V., přesné datum konání si již nepamatuje, ale bylo to asi před 4 lety, před tím, než byl poslán na psychiatrii. Dodal, že mu v léčebně násilím píchali „*Galaperidol*“ (správný přepis je spíše *galoperidol*, v ČR *haloperidol* – pozn. NSS), má problémy s pamětí. Když vyhlásil hladovku, násilím ho krmili skrze nos krupicovou kaší s mlékem. Ústa měl zavřená, nechtěl jíst. Žalobce potvrdil, že se zúčastnil pouze uvedených tří mítinků, které probíhaly tak, že na nich demonstranti (včetně žalobce) mávali plakáty, vykřikovali hesla proti Putinovi a na podporu Alexeje Navalného. Moskevské mítinky se konaly na Bolotném náměstí a náměstí Puškina, policie je rozehnala. Společně s dalšími lidmi žalobce dostával peníze, za které nakoupili jídlo, které pak rozdávali demonstrujícím. Kdo peníze poskytoval, žalobce neví, ale dle jeho tvrzení pocházely od Alexeje Navalného. Žalobce se považuje za aktivistu, vedl aktivní politický život, chodil na mítinky, sleduje na internetu okolnosti týkající se Alexeje Navalného. Navštěvoval také večírky, kde byl ve styku s mladými lidmi. Tam se seznámil s lidmi, kteří mu posléze dali peníze na potraviny pro demonstranty. Politické aktivity žalobce vyvíjel od roku 2012. Od roku 2013 jej začali posílat do psychiatrické léčebny. Byl tam asi sedmkrát. Dohromady tam strávil asi 4 roky. Politicky aktivní byl do roku 2018, kdy ho poslali do psychiatrické nemocnice a sebrali mu telefon, více se už o politiku nezajímal. Jiným způsobem žadatel politicky ani veřejně aktivní v Rusku nebyl.

[4] Poprvé byl žalobce dle své výpovědi hospitalizován v psychiatrické léčebně v roce 2013, kam jej poslal lékař. Žalobce byl na mítinku v Moskvě, kde ho policisté zbili, pak ho ošetřili a následně propustili. Odjel z Moskvy, ale začal slyšet v hlavě hlasy, projevila se u něj schizofrenie, protože ho policisté udeřili obuškem do hlavy. Žalobci bylo špatně, proto mu jeho babička přivolala sanitku. Strávil v nemocnici asi 70 dní, pak ho propustili. Disponuje lékařskými zprávami, které jeho zdravotní stav dokládají, včetně té, kterou obdržel při posledním propuštění z léčebny, jež potvrzuje, že je invalidní „*ve druhém stupni*“. Po upozornění pracovníka žalovaného, který vedl pohovor, na rozpor v jeho výpovědi žalobce připustil, že nejprve hovořil o své účasti na třech mítincích, z nichž první se měl konat v roce 2015, ale byl také na mítinku v roce 2013; žalobce v této souvislosti poukázal na své obtíže s výpadky paměti. Následně vypověděl, že ho policisté na mítinku v roce 2013 zbili z toho důvodu, že kladl odpor, házel lahve. Policie je zbila a odvedli je do policejních vozů. Žalobce odvezli do nemocnice na vyšetření a pak ho propustili. Mnoho demonstrantů bylo zatčeno a odvezeno na policejní stanici, žalobce ale zadržen nebyl, byl pouze v nemocnici na ošetření. Proti žalobci nebylo zahájeno trestní ani přestupkové řízení, dle žalobce policisté zřejmě nechtěli být zodpovědní za jeho zranění. Kromě tohoto napadení neměl žalobce žádné další potíže s ruskými státními orgány nebo bezpečnostními složkami. Pouze byl posílán do psychiatrické léčebny. Na otázku žalovaného, kdo tam žalobce posílal, žalobce odpověděl, že několikrát přivolala lékaře jeho babička, když slyšel v hlavě hlasy. Jednou, asi před 4 nebo 5 lety, ho zastavili policisté na ulici a chtěli, aby podstoupil test na alkohol a drogy, a když byl negativní, poslali ho do psychiatrické léčebny. Žalobce se dle svého tvrzení nechoval nijak zvláštně, šel po chodníku, přičemž policisté k němu přistoupili a řekli, ať je následuje. Naposledy byl žalobce umístěn do psychiatrické léčebny před 4 lety. Podle něj ho tam drželi 2 roky „*jen tak*“. Když žalobce začal vyjadřovat nesouhlas se svou hospitalizací, „*dali to k soudu*“, který rozhodl o jeho dalším léčení na dva roky. Rozhodnutí soudu není žalobce schopen doložit, ale soud rozhodl na základě lékařské zprávy, přičemž byla žalobci diagnostikována schizofrenie 2. stupně. Existují čtyři stupně, první je nejhorší a on trpí druhým stupněm schizofrenie. Dle žalobce lékaři nedodržovali správný režim léčby. Píchali mu injekce, ale nedávali mu další nezbytné léky. Z nemocnice ho propustili v říjnu 2021.

[5] Žalobce dále uvedl, že když byl v říjnu 2021 propuštěn z léčebny, žil několik dní u nevlastního otce v Moskvě, kde na něj čekala jeho matka. Pak se přestěhovali k příbuzným do města S., kde byl i registrovaný k pobytu. Byl tam až do odjezdu z Ruska. Žalobcova matka žalobci poslala pozvání do ČR a zařídila vízum. Kvůli očkování mu zařídila řecké vízum, protože ČR neuznává ruskou vakcínu, ale Řecko ano. Z léků žalobce užívá „*Galaperidol*“, „*Cyklodol*“ a „*Zaliptin*“. Dovezl si je z Ruska. Předepsal mu je lékař, když ho propouštěl z léčebny. Má jich ještě dostatek, ale chtěl by se obrátit na lékaře v ČR, aby mu předepsal „*lehčí prášky*“. Žalobce si aplikuje jednu injekci haloperidolu každých 14 dní, 3 tablety „*Cyklodolu*“ denně a jednu tabletu „*Zaliptinu*“ na noc. Žalobce opověděl kladně na otázku, zda by mohl pokračovat v léčbě svého onemocnění v Rusku a např. docházet k lékaři ambulantně, ovšem musel by si chodit pro léky do nemocnice. Matka mu však řekla, že se má raději léčit v ČR. Dále žalobce uvedl, že v zemi původu neměl jiné problémy, jen neměl dobrý vztah se svou babičkou, která nesouhlasila s jeho politickými aktivitami. Ani v roce 2016, když byl v ČR, neměl žádné problémy s vycestováním. Jeho matka v ČR pobývá na základě povolení k trvalému pobytu, jeho sestry, české státní občanky, žijí ve Spojeném království. V Rusku má žalobce v současné době jen vzdálené příbuzné, neboť

jeho babička již zemřela. Před odjezdem ze země původu vykonával jen příležitostné práce, přičemž od své poslední hospitalizace již nepracoval. Na dotaz, co bylo konkrétní příčinou jeho odjezdu, odpověděl, že neměl jinou možnost, dříve nebo později by totiž opět skončil v psychiatrické léčebně. Žalobce se v zemi původu na nikoho se svými problémy neobrátil, neboť v Rusku nejsou žádní „*ochránci lidských práv*“ a neměl ani kde bydlet. V S. žalobce žádné potíže neměl, ale pobýval tam pouze dva týdny. Podání žádosti o mezinárodní ochranu mu poradila matka.

[6] Žalobce v rámci správního řízení doložil žalovanému výpis ze své zdravotní karty ze dne 15. 10. 2021 a potvrzení o invaliditě vystavené dne 27. 2. 2019 vedoucím hlavní kanceláře pro republiku Komi Federálního úřadu pro zdravotní a sociální posudky. Z překladu těchto dokumentů vyplynulo, že žalobce byl v Rusku uznán invalidním „*ve druhém stupni*“ (ovšem v jiném úředním překladu téhož dokumentu, který je rovněž součástí správního spisu, se uvádí „*Invalidní skupina: druhá*“) a dne 20. 2. 2019 byl přijat k hospitalizaci a propuštěn dne 15. 10. 2021. V rámci seznámení se s podklady rozhodnutí žalobce dále mj. doložil zprávu o svém psychiatrickém vyšetření provedeném dne 18. 5. 2022 v Praze lékařkou v oboru psychiatrie MUDr. I. S. Z této zprávy vyplynulo především to, že žalobce trpí schizofrenií a je vhodné, aby byl pod dohledem a vedením, přičemž jeho „*stav odpovídá omezení způsobilosti*“.

[7] Žalovaný v žalobou napadeném rozhodnutí neshledal u žalobce naplnění podmínek pro udělení azylu podle § 12 písm. a) zákona o azylu. Konstatoval, že žalobce v souvislosti se svými politickými aktivitami kromě zbití na demonstraci v Moskvě v roce 2013 nečelil žádným jiným obtížím ze strany ruských bezpečnostních složek, přičemž po tomto incidentu mu byla poskytnuta nezbytná lékařská péče a byl převezen do nemocnice. Takové jednání nelze podle žalovaného vzhledem k tomu, že se jednalo o jednorázový útok nízké intenzity, považovat za pronásledování. Žalobce navíc danou situaci v zemi původu nijak neřešil, tedy nepodal na chování policistů stížnost ani se jiným způsobem nedomáhal ochrany svých práv.

[8] Žalovaný u žalobce neshledal ani naplnění podmínek pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu, neboť žalobce ukončil své politické aktivity v roce 2018, nikdy nebyl v této souvislosti z ničeho obviněn, zadržen a nebylo proti němu zahájeno trestní či přestupkové řízení. Z žalobcovy výpovědi vyplynulo, že k jeho hospitalizacím v psychiatrickém zařízení v Rusku nedošlo z azylově relevantních důvodů, ale z důvodu jeho špatného zdravotního stavu, tedy psychických problémů, kdy slyšel hlasy a trpěl halucinacemi. Záchranou službu žalobci přivolávala jeho babička, pouze jednou měl být poslán do léčebny na základě podnětu od policistů, kteří ho zastavili na ulici, ovšem bez souvislosti s jeho politickými aktivitami. O umístění žalobce do psychiatrického zařízení rozhodoval lékař a o jeho setrvání v něm soud, přičemž žalobci byla diagnostikována schizofrenie 2. stupně. Dle žalovaného neexistuje důvod se domnívat, že by se ruské státní orgány na žalobce cíleně zaměřily a hodlaly jej po jeho návratu do Ruska umístit na psychiatrii. Žalobce byl z léčebny propuštěn v říjnu 2021, kdy mu byla stanovena příslušná medikace, kterou od té doby dodržoval. Dne 18. 5. 2022 pak v ČR žalobce podstoupil psychiatrické vyšetření, při němž bylo stanoveno, že trpí paranoidní schizofrenií, ovšem bez klinických známek hlubší psychopatologie. Je tedy zřejmé, že léčba stanovená v Rusku byla zvolena vhodně, dotyčný netrpí poruchami vnímání, je klidný, bez patologie či agrese. Při

daném vyšetření byla žalobci rovněž předepsána medikace na schizofrenii, a to antipsychotika a antiparkinsonika, obdobně jako v Rusku.

[9] Žalovaný uvedl, že zdravotní stav žalobce nepovažuje za důvod hodný zvláštního zřetele pro udělení humanitárního azylu podle § 14 zákona o azylu. Žalobce potvrdil, že by se se svou nemocí mohl v Rusku léčit, což dokládají i informace o zemi původu týkající se zdravotní péče o osoby s psychickými problémy, které si žalovaný k posouzení žalobcovy žádosti o mezinárodní ochranu obstaral. Z lékařské zprávy ze dne 18. 5. 2022 plyne, že u žalobce je vhodný dohled a vedení, přičemž jeho zdravotní stav odpovídá omezení způsobilosti, nebyl však na svéprávnosti dosud omezen. Pokud zdravotní stav žalobce vyžaduje určitý druh pomoci či kontroly, může tuto pomoc žalobci poskytnout jeho rodina žijící v Rusku či jeho matka žijící sice v ČR, kde má povolen trvalý pobyt, nicméně jako ruská státní příslušnice se může do Ruska společně s žalobcem vrátit. Žalovaný připustil, že úroveň lékařské péče poskytované v Rusku může být nižší než v ČR, to však není důvodem pro udělení humanitárního azylu.

[10] Žalovaný dále konstatoval, že žalobci nehrozí ani skutečné nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 1 a 2 zákona o azylu. V této souvislosti dodal, že situace v oblasti psychiatrické péče v Rusku není zcela ideální a úroveň poskytované psychiatrické péče se může v jednotlivých regionech Ruska i v jednotlivých psychiatrických zařízeních značně lišit. Nelze tak vyloučit porušování některých práv občanů při poskytování psychiatrické péče, současně však není možné konstatovat, že kterýkoliv pacient bude v psychiatrickém zařízení bez dalšího vystaven porušení svých práv a špatnému zacházení. Žalovaný z obstaraných informací o zemi původu žalobce dovodil, že ruská vláda podniká kroky ke zlepšení situace v oblasti poskytování psychiatrické péče. Dle informací o zemi původu se může osoba umístěná v psychiatrickém zařízení proti případnému porušení svých práv během hospitalizace bránit.

[11] Žalobce podal proti rozhodnutí žalovaného žalobu k Městskému soudu v Praze, který ji rozsudkem ze dne 1. 6. 2023, č. j. 19 Az 21/2022-55, zamítl. Městský soud předně konstatoval, že ve věci nařídil jednání, ke kterému předvolal žalobce i ustanovenou opatrovnici. Opatrovnice žalobce uvedla, že se žalobce pokusila kontaktovat, avšak bez odezvy. K nařízenému jednání se žalobce nedostavil. Jednání bylo nařízeno na 1. 6. 2023, 9:00 hod., předvolání k jednání bylo žalobci doručeno dne 9. 5. 2023. Dne 1. 6. 2023 v 8:55 hod. byla do podatelny soudu doložena lékařská zpráva bez průvodního dopisu, dle níž byl žalobce dne 31. 5. 2023 ošetřen, je ve stavu nemoci a je mu doporučen týden klidového režimu v domácím prostředí. Ke zprávě nebyla přiložena žádost o odročení jednání ani omluva z nařízeného jednání, podatelna soudu proto nemohla předpokládat, že je o této zprávě obratem třeba informovat soudce v jednací síni, který ji tak obdržel až po skončení jednání. Městský soud poukázal na to, že omluva neúčasti na jednání sama o sobě nezahrnuje žádost o odročení jednání. Informace o zdravotní indispozici pak nebyla ani včasná, neboť žalobce navštívil praktického lékaře den před nařízeným jednáním, lékařskou zprávu však doložil pouhých pět minut před zahájením jednání. Městský soud se tak domníval, že byly splněny podmínky k tomu, aby konal jednání v nepřítomnosti žalobce.

[12] K samotným důvodům žádosti žalobce o mezinárodní ochranu městský soud konstatoval, že žalobce se v průběhu let 2012 až 2018, kdy byl dle svých slov politicky

aktivní, zúčastnil jako řadový demonstrant tří mítinků a podílel se na rozdávání jídla demonstrantům, přičemž jinak politicky aktivní nebyl. Žalobce až v podané žalobě zmínil, že šířil články na podporu Alexeje Navalného či že jej pronásledovaly ruské tajné služby, nicméně během pohovoru ve správním řízení tyto skutečnosti nesdělil a ani v žalobě tato tvrzení blíže nevysvětlil. Dále žalobce v podané žalobě zcela nově tvrdil, že jej policie vyslýchala kvůli jeho politickým aktivitám, a následně měl být umístěn do psychiatrické léčebny. Žalobce pouze k situaci v roce 2013 vypověděl, že byl při demonstraci zbit policisty, zadržen však nebyl a ani neuváděl, že by byl vyslechnut. Žalobce byl dle svých slov odvezen v policejním voze na ošetření do nemocnice a následně byl propuštěn. Městský soud zdůraznil, že vzhledem ke zdravotnímu stavu žalobce hodnotil jeho vyjádření obezřetně, neboť žalobce uvedl, že trpí schizofrenií a má potíže s pamětí. Pokud si však žalobce po pohovoru vybavil dodatečně nějaké skutečnosti, bylo na místě toto podrobněji vysvětlit, nové skutečnosti namítané v žalobě jsou však zcela obecného rázu, bez uvedení jakýchkoli důkazů a podrobností, které by mohly být blíže hodnoceny.

[13] Městský soud shledal, že v případě žalobce nedosahovalo jednání státních orgánů intenzity pronásledování, neboť incident v roce 2013 byl jednorázovou záležitostí, jiné potíže s ruskými státními orgány žalobce neměl. Zároveň žalobce bez jakýchkoli obtíží v roce 2016 i v roce 2021 vycestoval do ČR. Dle městského soudu lze předpokládat, že by žádost o mezinárodní ochranu podal již v roce 2016, pokud by se obával návratu do země původu z důvodu své účasti na demonstraci v roce 2013 a následné hospitalizaci v psychiatrické léčebně. K žádným dalším významným událostem později v jeho životě nedošlo. Žádosti o mezinárodní ochranu žalobce podal na radu matky s tím, že by pro žalobce bylo lepší se léčit v ČR. Zároveň však žalobce nenamítal, že by lékařská péče v zemi původu pro něj nebyla dostatečná.

[14] Městský soud konstatoval, že žalobce sice v žalobě spojuje účast na demonstracích s pobytem v psychiatrické léčebně, tyto skutečnosti však z jeho výpovědi během pohovoru nevyplývají. Po demonstraci, na které došlo k násilí na žalobci, žalobce popsal další dění tak, že odjel z Moskvy ke své babičce, začal slyšet hlasy, proto mu babička zavolala sanitku a na základě rozhodnutí lékaře byl žalobce hospitalizován. Žalobcova hospitalizace tedy byla důsledkem zhoršení jeho zdravotního stavu a byla iniciována jeho babičkou. Pouze v jednom případě žalobce poslali do léčebny policisté, když ho zastavili na ulici při náhodné kontrole. Žalobce neuváděl nic, co by naznačovalo souvislost s účastí na demonstracích či s jeho politickými aktivitami. Žalobce nejdříve pobýval v léčebně dobrovolně, následně pak o jeho setrvání v léčebně rozhodoval soud na základě lékařských vyšetření. Byť obecně může ve státech s nedemokratickým režimem a s nedostatky v oblasti dodržování lidských práv dojít k pronásledování politických odpůrců režimu tím, že jsou zavíráni do psychiatrických léčeben, nic nenaznačuje, že šlo i o případ žalobce. Žalobce sám uvedl, že trpí těžší formou schizofrenie, a nepopírá, že měl závažné zdravotní obtíže a jeho zdravotní stav léčbu vyžadoval. Žalobce uváděl, že mu v léčebně byly násilím aplikovány injekce haloperidolu, avšak tyto injekce užívá žalobce dobrovolně i v současné době. Městský soud shledal, že podmínky pro udělení mezinárodní ochrany podle § 12 zákona o azylu nebyly naplněny.

[15] K otázce možného udělení humanitárního azylu podle § 14 zákona o azylu městský soud odkázal na judikaturu Nejvyššího správního soudu, podle které není na udělení humanitárního azylu právní nárok a žalovaný má při zvažování důvodů pro udělení

humanitárního azylu prostor pro správní uvážení. Podle městského soudu z lékařských zpráv nevyplývá, že by žalobcova nemoc dosahovala takové intenzity, že by odůvodňovala udělení humanitárního azylu. Žalobcův zdravotní stav nevyžaduje specializovanou či v zemi původu nedostupnou léčbu, přičemž sám žalobce uváděl, že je pro něj možné se léčit i v Rusku. Podle lékařské zprávy ze dne 18. 5. 2022 je žalobce bez klinických známek hlubší psychopatologie, bez agrese v jakémkoli směru, je lucidní, orientovaný, bez poruch vnímání a bez paranoidity, zároveň však vyžaduje dohled a vedení, stav odpovídá omezení způsobilosti. Žalobce má příbuzné ve městě S., kde pobýval před svým odjezdem, v Moskvě nevlastního otce a pomoci mu může také jeho matka, která je také ruskou státní příslušnicí. Městský soud neprovedl navrhovaný výslech žalobce, neboť nebylo tvrzeno, že by žalobcův zdravotní stav byl v době rozhodování žalovaného závažnější, než je popsáno ve zdravotní zprávě či v žalobou napadeném rozhodnutí, a zároveň se žalobce k jednání nedostavil.

[16] Ani ostatní žalobní body neshledal městský soud důvodnými.

II.
Obsah kasační stížností a vyjádření žalovaného

[17] Žalobce (stěžovatel) napadl rozsudek městského soudu kasační stížností, v níž předně namítá vadu řízení před soudem ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., neboť s ohledem na citlivost posuzované věci, kdy stěžovatel prokazatelně trpí schizofrenií, mohl městský soud nařízené jednání odročit za účelem nového předvolání stěžovatele k jednání a k provedení navrhovaného výslechu.

[18] Dále stěžovatel namítá, že v jeho případě jsou splněny podmínky pro udělení azylu ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu. Stěžovatel zdůrazňuje, že v Rusku dochází k masovému porušování lidských práv, přičemž stěžovatele za uplatňování politických práv a svobod, když vystupoval ve prospěch opozičního politika Alexeje Navalného a šířil články o korupci v Rusku, pronásledovaly ruské tajné služby. Stěžovatel se stal obětí justiční psychiatrie, která byla v Sovětském svazu používána k umlčování disidentů, a skončil jako mnozí opoziční politici v psychiatrické léčebně, kam byl umístěn krátce poté, co jej policie vyslechla kvůli jeho politickým aktivitám. Stěžovatel připomíná, že byl na jednom z politických mítinků na podporu Alexeje Navalného zbit policisty, následně ošetřen a hospitalizován v psychiatrické léčebně, přičemž mu poté byla diagnostikována schizofrenie 2. stupně.

[19] Stěžovatel je rovněž toho názoru, že mu případně měl být udělen humanitární azyl ve smyslu § 14 zákona o azylu, neboť z lékařské zprávy ze dne 18. 5. 2022 plyne, že jeho zdravotní stav vyžaduje dohled a vedení a odpovídá omezení způsobilosti. Dle stěžovatele si lze těžko představit, že by se s omezenou svéprávností mohl léčit v Rusku, kde nemá ani v rámci širší rodiny žádného příbuzného, který by mohl být jeho opatrovníkem. Stěžovatelova matka žije v ČR a jeho sestry ve Spojeném království.

[20] Vzhledem k uvedenému stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení.

[21] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti odkazuje na napadený rozsudek městského soudu a dodává, že stěžovatel pouze obecně namítá pochybení městského soudu ohledně

neodročení nařízeného jednání a svá další tvrzení v kasační stížnosti nijak nekonkretizuje. Žalovaný navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl jako nedůvodnou, případně aby ji jako nepřijatelnou odmítl.

[22] Stěžovatel následně předložil další lékařské zprávy psychiatričky MUDr. I. S. ze dne 5. 12. 2022 a 27. 7. 2023, které však Nejvyšší správní soud neprováděl k důkazu, a to už jen z toho důvodu, že neobsahují žádné zásadní nové informace oproti zmiňované zprávě téže lékařky ze dne 18. 5. 2022, která je součástí správního spisu.

III.
Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[23] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že je podána včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek vzešel (§ 102 s. ř. s.), a je zastoupen opatrovnicí, která je advokátkou (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[24] Nejvyšší správní soud se dále ve smyslu § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná. Výklad zákonného pojmu *„přesah vlastních zájmů stěžovatele“*, který je podmínkou přijatelnosti kasační stížnosti, provedl Nejvyšší správní soud již ve svém usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS (všechna zde zmiňovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná též na www.nssoud.cz). O přijatelnou kasační stížnost se podle tohoto usnesení může jednat v následujících typových případech:

1) Kasační stížnost se dotýká *právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu*.

2) Kasační stížnost se týká *právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně*. Rozdílnost v judikatuře přitom může vyvstat na úrovni krajských soudů i v rámci Nejvyššího správního soudu.

3) Kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit *judikatorní odklon*, tj. Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístě změnit výklad určité právní otázky, řešené dosud správními soudy jednotně.

4) Další případ přijatelnosti kasační stížnosti bude dán tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského (městského) soudu shledáno *zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně právního postavení stěžovatele*.

[25] Stěžovatel v tomto případě namítá taková zásadní pochybení městského soudu (zejména při posouzení stěžovatelem tvrzených skutečností, na jehož základě měl městský soud dospět k nesprávnému závěru, že stěžovateli nehrozí v zemi původu pronásledování), která by mohla mít dopad do jeho hmotně právního postavení a které navíc nelze z hlediska posouzení přijatelnosti kasační stížnosti *prima facie* vyloučit. Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná.

[26] Nejvyšší správní soud dále přistoupil k přezkoumání napadeného rozsudku městského soudu v mezích rozsahu kasační stížnosti a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí městského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[27] Nejvyšší správní soud se předně zabýval námitkou stěžovatele, dle níž došlo k vadě řízení před městským soudem spočívající v tom, že městský soud projednal věc v nepřítomnosti stěžovatele, aniž by provedl jeho výslech.

[28] Dle § 49 odst. 3 s. ř. s. nebrání neúčast řádně předvolaných účastníků projednání a skončení věci, nejsou-li důvody pro odročení podle § 50 téhož zákona, dle kterého platí, že *„[z] důležitých důvodů může být jednání odročeno. Soud může odročit jednání též tehdy, jestliže to účastníci shodně navrhnou.*“.

[29] Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 17. 2. 2005, č. j. 2 Afs 5/2005-96, publ. pod č. 558/2005 Sb. NSS, konstatoval: „*Zásada bezprostřednosti soudního jednání není v čl. 38 odst. 2 větě první Listiny základních práv a svobod zakotvena samoúčelně – jejím smyslem a účelem je zajistit, aby soud přinejmenším v jedné soudní instanci s účastníkem vešel či mohl vejít (požaduje-li to účastník) v osobní kontakt a aby účastník mohl soudu bezprostředně a přímo sdělit svoji verzi toho, co je předmětem rozhodování, a poukázat na skutečnosti svědčící ve prospěch této verze, a to i v případě, že soud na základě dosud získaných informací z vyjádření účastníků a ze správního spisu má (a třeba i, jak se nakonec ukáže, oprávněně) za to, že účastník soudu žádnou relevantní informaci neposkytne.*“

[30] Dále z judikatury Nejvyššího správního soudu plyne, že jestliže by soud na základě žádosti o odročení jednání spolu s lékařským potvrzením o pracovní neschopnosti účastníka řízení, která mu byla doručena v dostatečném předstihu, jednání neodročil a v nepřítomnosti tohoto účastníka rozhodl ve věci samé, je takový postup vadou řízení před soudem, která mohla mít za následek nezákonnost rozhodnutí o věci samé, a to bez ohledu na to, že se soudce (senát), který rozhodl ve věci, o důvodech pro odročení jednání dozvěděl až po jeho skončení (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2004, č. j. 5 Ads 63/2003-35, publ. pod č. 445/2005 Sb. NSS).

[31] Ze spisu městského soudu vyplynulo, že městský soud jednání v této věci nařídil na 1. 6. 2023 v 9:00 hod. Předvolání k tomuto jednání ze dne 3. 5. 2023, č. j. 19 Az 21/2022-42, bylo stěžovateli dle doručenky založené ve spisu doručeno dne 9. 5. 2023. Dne 1. 6. 2023 v 8:55 hod., tedy pouhých pět minut před začátkem nařízeného jednání, byla do podatelny soudu doložena bez jakéhokoli průvodního dopisu lékařská zpráva, že stěžovatel byl dne 31. 5. 2023 ošetřen, je ve stavu nemoci a je mu doporučen týden klidový režim v domácím prostředí. K lékařské zprávě nebyla přiložena žádost o odročení jednání ani omluva z nařízeného jednání, přičemž z takového podání nemohli pracovníci podatelny bez dalšího dovodit, že se jedná o žádost o odročení nařízeného jednání, kterou je nezbytné okamžitě doručit samosoudkyni rozhodující v této věci. Danou lékařskou zprávu tak není možné považovat za řádnou a ani včas oznámenou žádost o odročení nařízeného soudního jednání, neboť ji stěžovatel či jiná jím k tomu pověřená osoba mohli soudu doložit

již dne 31. 5. 2023, kdy byla vystavena, nebo nejpozději dne 1. 6. 2023, ovšem dříve než 5 minut před zahájením jednání, a mohla s ní být spojena žádost o odročení jednání. Městský soud proto nepochybil v tom, že posuzovanou věc projednal v souladu s § 49 odst. 3 s. ř. s. v nepřítomnosti stěžovatele, byť Nejvyšší správní soud souhlasí s tím, že by případný účastnický výslech stěžovatele mohl přispět k objasnění nejasností jeho předchozí výpovědi ve správním řízení (k tomu viz dále).

[32] Při posouzení důvodnosti ostatních námitek je nezbytné nejprve poukázat na výjimečnost této věci, která je dána tím, že stěžovatel trpí vážnou duševní poruchou – paranoidní schizofrenií, čemuž mělo být přizpůsobeno celé řízení o jeho žádosti o udělení mezinárodní ochrany.

[33] Podle čl. 21 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (dále jen „přijímací směrnice“), mají totiž členské státy povinnost zohlednit „*ve vnitrostátních právních předpisech provádějících tuto směrnici zvláštní situaci zranitelných osob, například nezletilých osob, nezletilých osob bez doprovodu, zdravotně postižených osob, (...) osob trpících závažnou chorobou, osob s duševní poruchou a osob, které byly podrobeny mučení, znásilnění nebo jiným formám hrubého psychického, fyzického nebo sexuálního násilí(...)*“ (důraz doplněn). Byť se přijímací směrnice týká primárně přijetí žadatelů o mezinárodní ochranu v hostitelském členském státě, nikoliv samotného řízení o jejich žádostech o mezinárodní ochranu, s jejím citovaným ustanovením koresponduje právě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (dále jen „procedurální směrnice“), byť v souvislosti se zranitelnými osobami používá pojem „*žadatel, který potřebuje zvláštní procesní záruky*“, přičemž dle čl. 2 písm. d) této směrnice se jedná o žadatele, u něhož „*je možnost požívat práv a plnit povinnosti podle této směrnice vzhledem k jeho situaci omezena*“. Mezi faktory omezující žadatele o mezinárodní ochranu směrnice v demonstrativním výčtu v bodě 29 svého odůvodnění zařazuje mj. závažné zdravotní problémy. Z tohoto bodu také plyne, že by členské státy „*měly usilovat o to, aby žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, byli identifikováni dříve, než dojde k přijetí rozhodnutí v prvním stupni. Těmto žadatelům by měla být poskytnuta přiměřená podpora, včetně dostatku času, s cílem vytvořit nezbytné podmínky pro účinný přístup k řízení, které by jim umožňovaly splnit veškeré náležitosti žádosti o mezinárodní ochranu*“. Dle čl. 24 procedurální směrnice mají členské státy povinnost zajistit, aby těmto osobám „*byla poskytnuta náležitá podpora, jež jim umožní v průběhu azylového řízení požívat práv a plnit povinnosti stanovené v této směrnici*“.

[34] Vnitrostátní transpozici uvedených ustanovení představuje mj. § 2 odst. 1 písm. i) zákona o azylu, dle kterého je zranitelnou osobou mj. „*osoba se zdravotním postižením nebo s vážným onemocněním*“. Žalovaný je dle § 10 odst. 4 zákona o azylu v souvislosti s poskytnutím údajů k podané žádosti o udělení mezinárodní ochrany povinen určit, zda žadatel o udělení mezinárodní ochrany je zranitelnou osobou. Zákon o azylu v § 10 odst. 4 dále stanoví: „*Jde-li o žadatele o udělení mezinárodní ochrany, který je zranitelnou osobou, ministerstvo dále určí, zda tento žadatel o udělení mezinárodní ochrany s ohledem na svou osobní situaci potřebuje podporu k uplatňování práv a plnění povinností žadatele o udělení mezinárodní ochrany podle tohoto zákona, které souvisejí s řízením o udělení mezinárodní ochrany. Ministerstvo žadateli o udělení mezinárodní ochrany, který je zranitelnou osobou, podporu rovněž poskytne, vznikne-li její potřeba až v průběhu řízení o udělení mezinárodní ochrany.*“ Identifikace zranitelné osoby mezi žadateli o mezinárodní ochranu je tedy zásadní především

z toho důvodu, že z unijního i vnitrostátního práva plyne zranitelným osobám zvláštní ochrana, včetně procesních záruk, přičemž řádná a včasná identifikace takové osoby může být podstatná taktéž pro řádné zhodnocení samotné žádosti o mezinárodní ochranu. Cílem identifikace zranitelných osob je tedy zaručit, že se řízení zúčastní plnohodnotně a nebudou z důvodu své zranitelnosti v nevýhodě, nikoliv však předurčit, že těmto osobám bude mezinárodní ochrana udělena.

[35] Pojem „*podpory*“, resp. „*náležité podpory*“ není v zákoně ani v procedurální směrnici blíže definován, neboť jeho obsah vždy závisí na konkrétních okolnostech jednotlivého případu a osobních poměrech žadatele o mezinárodní ochranu. Co se týče žadatelů, kteří trpí duševní poruchou, lze obecně za procesní záruky zákona o azylu a procedurální směrnice, na které je nezbytné klást zvláštní důraz v případě zranitelných osob, považovat např. možnost pracovníků, kteří žádosti o mezinárodní ochranu těchto osob posuzují, konzultovat konkrétní záležitosti, především otázky týkající se zdravotního stavu, s odborníky [viz čl. 10 odst. 3 písm. d) procedurální směrnice]. Dále je nutné dbát na to, aby s ohledem na konkrétní formu duševní poruchy byly těmto žadatelům adekvátně poskytovány veškeré potřebné informace a zajištěny i další záruky stanovené i pro běžné žadatele v čl. 12 procedurální směrnice, např. jim nesmí být odepřena možnost komunikace s organizací poskytující právní poradenské služby. Zranitelnost žadatele o mezinárodní ochranu je nezbytné promítnout také do způsobu vedení osobního pohovoru s takovou osobou, přičemž procedurální směrnice i zákon o azylu dokonce připouštějí, že především v případech, kdy žadatel není způsobilý pohovor absolvovat, nemusí být osobní pohovor proveden vůbec [viz čl. 14 odst. 2 písm. b) procedurální směrnice; § 23 odst. 3 zákona o azylu]. V případě osob trpících duševní poruchou může být vhodné, aby byl osobní pohovor proveden v přítomnosti rodinných příslušníků (čl. 15 odst. 1 procedurální směrnice) nebo třetích osob (čl. 15 odst. 4 procedurální směrnice), např. psychologa či lékaře, a je třeba klást důraz na to, aby osoba, která pohovor vede, byla schopna zohlednit osobní okolnosti žádosti, včetně zranitelnosti žadatele [čl. 15 odst. 3 písm. a) procedurální směrnice].

[36] Stěžovatel již v souvislosti s poskytnutím údajů k podané žádosti o udělení mezinárodní ochrany dne 8. 12. 2021 uváděl, že je invalidním „*ve 2. stupni*“ a trpí schizofrenií. Při pohovoru k žádosti o udělení mezinárodní ochrany provedeném téhož dne pak stěžovatel zmínil, že v roce 2013 začal slyšet hlasy, má problémy s pamětí a byla mu diagnostikována schizofrenie. Již téhož dne přitom stěžovatel udělil pracovníkům žalovaného souhlas k tomu, aby se seznámili s obsahem jeho zdravotní dokumentace a pořídili si z ní výpisy. Skutečnost, že stěžovatel trpí schizofrenií, dále vyplynula z potvrzení o invaliditě stěžovatele ze dne 27. 2. 2019 a kopie výpisu ze zdravotní karty stěžovatele ze dne 15. 10. 2021, které stěžovatel doložil žalovanému dne 10. 12. 2021. Součástí správního spisu je též výpis ze zdravotní dokumentace stěžovatele vystavený dne 16. 5. 2022 lékařem zdravotnického zařízení žalovaného v Příjímacím středisku Zastávka, MUDr. M. K., který rovněž potvrdil, že stěžovatel trpí schizofrenií. Stěžovatelova choroba byla potvrzena též psychiatričkou, MUDr. I. S., která v již zmiňované lékařské zprávě ze dne 18. 5. 2022, doložené stěžovatelem dne 9. 6. 2022, blíže popsala stěžovatelův zdravotní stav a uvedla, že je nezbytné, aby stěžovatel byl podroben vedení a dohledu, neboť jeho stav odpovídá omezení způsobilosti (svéprávnosti).

[37] Byť se žalovaný v odůvodnění napadeného rozhodnutí vypořádal s tím, proč stěžovateli neudělil humanitární azyl, přestože trpí schizofrenií, a tato skutečnost tedy nebyla zpochybňována ani nebyla popírána závažnost jeho onemocnění, z postupu žalovaného ani z jeho rozhodnutí není patrné, že by se v průběhu řízení stěžovatelovou chorobou vůbec zabýval z hlediska toho, zda je stěžovatele třeba považovat za zranitelnou osobu a tomu přizpůsobit způsob vedení řízení i posouzení jeho žádosti. Již z poskytnutých údajů k podané žádosti o udělení mezinárodní ochrany měl přitom žalovaný informace o tom, že stěžovatel trpí schizofrenií, tedy závažnou duševní chorobou, proto kterou bylo nezbytné stěžovatele od počátku řízení považovat za zranitelnou osobu ve smyslu čl. 21 přijímací směrnice a § 2 odst. 1 písm. i) zákona o azylu [resp. za „*žadatele, který potřebuje zvláštní procesní záruky,*“ ve smyslu čl. 2 písm. d) procedurální směrnice], a měl být jeho zdravotnímu stavu přizpůsoben celý průběh řízení o udělení mezinárodní ochrany tak, aby stěžovateli byla i přes jeho duševní stav umožněna pokud možno plnohodnotná účast na řízení a tedy i plnohodnotné vysvětlení a doložení důvodů jeho žádosti.

[38] Zásadní problém spatřuje Nejvyšší správní soud již v samotném vedení osobního pohovoru se stěžovatelem, který byl i v dané věci přirozeně klíčovým podkladem pro rozhodnutí žalovaného. Pohovor totiž vůbec nebyl uzpůsoben tomu, že stěžovatel trpí schizofrenií. Stěžovatel tak mohl být z důvodu své duševní poruchy znevýhodněn tím, že jeho nemoc mohla negativně ovlivňovat jeho schopnost dostatečně celistvě, srozumitelně a také věrohodně vypovědět jeho azylový příběh. Projevy této duševní choroby mohly mít vliv na stěžovatelovu paměť, schopnost porozumět položeným otázkám či udržet chronologickou linku jeho azylového příběhu. Jakmile tedy žalovaný při poskytnutí údajů k žádosti zjistil, že stěžovatel trpí schizofrenií, měl být stěžovatel podroben odbornému lékařskému vyšetření, aby bylo zřejmé, jaký je stěžovatelův aktuální zdravotní stav a jak se u něj konkrétně projevuje jeho onemocnění, které by mohlo mít vliv na jeho výpověď. V závislosti na tom měl žalovaný v prvé řadě zhodnotit, zda již pro účely správního řízení není vhodné stěžovateli dle § 32 odst. 2 písm. g) správního řádu ustanovit opatrovníka (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2021, č. j. 1 Azs 402/2020-39). Osobní pohovor pak měl být proveden po konzultaci s odborníky, aby bylo osobě vedoucí pohovor zřejmé, jakým způsobem má klást jednotlivé otázky stěžovateli, přičemž tato osoba měla být schopna zohlednit stěžovatelovu duševní poruchu, případně mohl být pohovor proveden za přítomnosti psychiatra. Žalovaný si měl zároveň od takového odborníka vyžádat i informace o tom, do jaké míry je možné ze stěžovatelovy výpovědi vycházet při následném meritorním posouzení jeho žádosti o mezinárodní ochranu.

[39] Stěžovatel navíc v rámci pohovoru výslovně zmínil, že má problémy s pamětí, což však nebylo při vedení pohovoru ani při následném posuzování jeho žádosti o mezinárodní ochranu dostatečně zohledněno. Osoba vedoucí pohovor měla stěžovateli pokládat podrobnější otázky, aby bylo možné zjistit veškeré souvislosti stěžovatelova azylového příběhu, zejména si učinit ucelenější představu o oprávněnosti stěžovatelovy obavy z opětovného umístění v psychiatrické léčebně v důsledku jeho dosavadních politických aktivit. Osoba vedoucí pohovor se stěžovatelem se měla na jím předestřené obavy ze zatčení policií a s tím souvisejícím umístěním do psychiatrické léčebny podrobněji dotázat. Je totiž sice pravdou, že z dosavadní stěžovatelovy výpovědi jednoznačná souvislost stěžovatelova údajně opakovaného pobytu v psychiatrické nemocnici s jeho politickými aktivitami,

zejména zmíněnou účastí na politických mítincích, neplyne, avšak zároveň tuto souvislost stěžovatel od počátku tvrdil (a následně se jí dovolával v žalobě i kasační stížnosti), takže bez hlubšího prověření této možné souvislosti za současného zřetelu ke stěžovatelovu zdravotnímu stavu nelze tuto možnost bez dalšího vyloučit.

[40] Z výpovědi stěžovatele plynou v souvislosti s jeho pobytem v psychiatrické léčebně jisté rozpory, které by u žadatele, který netrpí duševní chorobou, nasvědčovaly nehodnověrnosti jeho výpovědi, u stěžovatele však právě vzhledem k jeho duševnímu stavu takový jednoznačný závěr učinit nelze. Stěžovatel totiž měl být dle svých slov v psychiatrické léčebně od roku 2013 celkem sedmkrát, dohromady čtyři roky, zároveň však při pohovoru dne 8. 12. 2021 ke svému poslednímu umístění do psychiatrické léčebny sdělil, že naposledy tam byl před čtyřmi lety, nejprve dva roky a poté soud rozhodl o jeho léčení na další dva roky. Stěžovatel však také vypověděl, že jej do psychiatrické nemocnice poslali v roce 2018. Zároveň ovšem stěžovatel předložil zmiňovaný výpis ze zdravotní dokumentace, podle něhož byl s diagnózou schizofrenie hospitalizován dne 20. 2. 2019 a propuštěn dne 15. 10. 2021. Zároveň stěžovatel při poskytnutí údajů ke své žádosti i při následně provedeném pohovoru naznačoval, že s ním nebylo v psychiatrické léčebně zacházeno nejlépe, viz např. jeho tvrzení, že jej násilím krmili skrze nos krupicovou kaší. Osoba vedoucí se stěžovatelem pohovor se jej však na podrobnosti k této věci ani obecněji na podmínky, které v psychiatrické léčebně panovaly, nedotazovala. Ze shromážděných podkladů tak není vůbec zřejmé, jak dlouho ani za jakých podmínek stěžovatel pobýval v psychiatrické léčebně.

[41] Žalovaný mohl v rámci správního řízení rovněž využít toho, že v ČR žije stěžovatelova matka, a stěžovatelův azylový příběh se tak mohl pokusit podrobněji zjistit a též ověřit prostřednictvím jejího výslechu. Byť stěžovatelova matka nežila se stěžovatelem v zemi původu, ale v ČR a její výpověď by bylo třeba hodnotit i s ohledem na to, že se jedná ve vztahu ke stěžovateli o blízkou osobu, která ho navíc dle jeho výpovědi instruovala k podání žádosti o mezinárodní ochranu, vzhledem ke stěžovatelově chorobě by její výpověď mohla posloužit jako vhodné doplnění a srovnání ve vztahu k samotné stěžovatelově výpovědi.

[42] Dále je třeba rovněž upozornit na to, že na jedné straně požadavek úplného *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky věci mezinárodní ochrany alespoň soudem první stupně dle čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice (s účinností od 1. 7. 2023 konečně, byť velmi nedokonale, promítnutého do § 32 odst. 9 zákona o azylu) má zajistit posouzení situace žadatelů ve světle aktuálních poměrů v době rozhodování krajského (městského) soudu ve věci mezinárodní ochrany, včetně zohlednění případných závažných změn situace v zemi jejich původu či osobních poměrů žadatele o mezinárodní ochranu, nelze však tuto povinnost soudu přihlížet k novým relevantním skutečnostem chápat jako podporu bezdůvodného roztříštění vylíčení skutkového příběhu žadatele o mezinárodní ochranu do různých fázích řízení, včetně přezkumného soudního řízení správního (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 11. 2015, č. j. 10 Azs 194/2015-32). Na straně druhé ovšem Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 425/16, zdůraznil, že i přes obecnou platnost uvedené zásady včasného vylíčení všech rozhodujících skutečností, o něž žadatel opírá svou žádost o mezinárodní ochranu, může v konkrétním případě existovat řada ospravedlnitelných důvodů, proč žadatel nesdělil všechny relevantní

skutečnosti již ve správním řízení (trauma, stud apod.). Při posuzování těchto možných důvodů je také nutné zohlednit případnou zvláštní zranitelnost žadatelů o mezinárodní ochranu, která vyžaduje ze strany orgánů posuzujících žádost o mezinárodní ochranu takového žadatele citlivý a opatrný přístup. Dle Ústavního soudu proto nelze z uvedených důvodů v odůvodněných případech striktně a bezvýjimečně trvat na tom, aby žadatel všechny relevantní důvody vznesl již ve správním řízení před žalovaným (srov. též např. rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 8. 3. 2023, č. j. 41 Az 31/2022-83).

[43] V této souvislosti pak bylo s ohledem na stěžovatelovu vážnou duševní chorobu nezbytné velmi obezřetně hodnotit některá nová tvrzení, která stěžovatel přednesl až v žalobě (a následně v kasační stížnosti), jako je jeho pronásledování ruskou tajnou službou, jeho další politická činnost spočívající v šíření článků o korupci v Rusku či tvrzení, že se stal obětí tzv. „*justiční psychiatrie*“ (toto tvrzení však nelze považovat za zcela nové, neboť, jak již bylo uvedeno výše, stěžovatel již ve správním řízení tvrdil, že existuje souvislost mezi jeho politickými aktivitami a hospitalizací v psychiatrické léčebně). Nejvyšší správní soud souhlasí s městským soudem, že stěžovatelova uvedená žalobní tvrzení jsou velmi obecná. Ovšem už v žalobě stěžovatel zároveň žádal o ustanovení mj. tlumočníka (překladatele) s tím, že se v českém jazyce obtížně vyjadřuje. Městský soud však ustanovil stěžovateli tlumočníka pouze pro účely jednání, kterého se však stěžovatel, jak vyplývá z výše uvedeného, neúčastnil, ač tak měl původně v úmyslu, patrně z toho důvodu, že hodlal svá stručná žalobní tvrzení doplnit.

[44] Městskému soudu nelze vytýkat, jak již bylo konstatováno, že jednal za výše popsaných okolností v nepřítomnosti stěžovatele. Nicméně, jestliže městský soud následně věc neodročil za účelem provedení výslechu stěžovatele, aby se pokusil sám odstranit zmiňované nedostatky správního řízení, v němž žalovaný, v rozporu s § 10 odst. 4 zákona o azylu, se stěžovatelem nejednal jakožto se zranitelnou osobou trpící vážnou duševní chorobou, měl pro tuto vadu řízení, která znemožňovala posouzení žaloby v mezích žalobních bodů (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 3. 2011, č. j. 7 Azs 79/2009-84, publ. pod č. 2288/2011 Sb. NSS, nebo již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2021, č. j. 1 Azs 402/2020-39), rozhodnutí žalovaného zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Pokud tak městský soud neučinil, sám zatížil řízení o žalobě stěžovatele vadou, jež mohla mít za následek jeho nezákonné rozhodnutí o věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.] a k níž byl Nejvyšší správní soud povinen přihlédnout i nad rámec stížních námitek z úřední povinnosti (§ 109 odst. 4 s. ř. s.).

[45] Vzhledem k tomu, že stěžovatelově vážné duševní chorobě nebyl přizpůsoben průběh řízení o udělení mezinárodní ochrany, přičemž tuto vadu městský soud v soudním řízení neodstranil, je tedy nezbytné rozsudek městského soudu i žalobou napadené rozhodnutí žalovaného zrušit a věc vrátit žalovanému k dalšímu řízení. V něm bude nezbytné nejprve zajistit, aby byly v řízení dodrženy výše zmíněné záruky zakotvené především v procedurální směrnici. Bylo by tedy předčasné nyní podrobně vypořádávat stěžovatelovy kasační námitky, neboť s ohledem na nedodržení procesních záruk ve správním řízení nebyly dostatečně objasněny veškeré souvislosti, které stěžovatel uváděl v průběhu správního řízení a případně také v podané žalobě či kasační stížnosti, tak, aby mohlo dojít k řádnému posouzení stěžovatelovy žádosti o mezinárodní ochranu.

[46] V dalším řízení bude následně povinností žalovaného, aby se žádostí stěžovatele opětovně meritorně zabýval, v prvé řadě z pohledu možného nároku na udělení azylu dle § 12 písm. a) a b) zákona o azylu. Jak Nejvyšší správní soud opakovaně zdůraznil, důvody pro udělení ústavního azylu dle § 12 písm. a) zákona o azylu za pronásledování pro uplatňování politických práv a svobod se mohou do určité míry překrývat s důvody pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu, zejména pokud spočívají v odůvodněném strachu z pronásledování z důvodu zastávání určitých politických názorů v zemi původu; nejedná se však o totožné kategorie (viz např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 12. 2014, č. j. 5 Azs 104/2014-39, a ze dne 26. 8. 2022, č. j. 5 Azs 153/2020-63, publ. pod č. 4399/2022 Sb. NSS).

[47] Pokud jde o případné pronásledování stěžovatele za uplatňování politických práv a svobod ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu, lze stěží ustat na strohém konstatování, že zákrok policistů vůči stěžovateli, který měl být za svou účast na politické demonstraci (tedy za uplatňování práva shromažďovacího) zbit, nedosahuje dle žalovaného i městského soudu intenzity pronásledování. To platí zvláště v případě, pokud by se potvrdila stěžovatelova výpověď, že příčinou rozvoje jeho psychického onemocnění (tedy patrně celoživotního vážného zdravotního postižení) byly právě údery do hlavy, které stěžovatel utrpěl při zmiňovaném policejním zákroku vůči němu. Byť je tzv. ústavní azyl dle § 12 písm. a) zákona o azylu (provádějícího čl. 43 Listiny základních práv a svobod) primárně vnitrostátním institutem, otázka, zda žadatel již byl vystaven pronásledování v zemi původu, je zároveň relevantní i z hlediska podmínek pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu (viz dále), takže Nejvyšší správní soud i v této souvislosti poukazuje na recentní rozsudek Soudního dvora EU ze dne 29. 6. 2023, *International Protection Appeals Tribunal a další*, C-756/21, ECLI:EU:C:2023:523, z něhož vyplývá povinnost ve věci rozhodujícího orgánu, aby si obstaral mj. lékařský znalecký posudek o duševním zdraví žadatele o mezinárodní ochranu, pokud existují indicie o duševních problémech, které mohou vyplývat z traumatické události, k níž došlo v zemi původu, a pokud se využití takového znaleckého posudku jeví jako relevantní pro posouzení skutečných potřeb mezinárodní ochrany uvedeného žadatele (a jsou-li podmínky pro využití takového znaleckého posudku v souladu se základními právy zaručenými Listinou základních práv Evropské unie).

[48] Z hlediska možných důvodů pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu vystupuje do popředí prospektivnost posuzování odůvodněnosti strachu z pronásledování z azylově relevantních důvodů, tedy hodnocení jeho přiměřené pravděpodobnosti v budoucnu, byť se tak děje na základě dosavadního azylového příběhu žadatele. Přitom případný závěr o pronásledování žadatele v minulosti je důležitým indikátorem (nikoliv však nezbytnou podmínkou) jeho možného pronásledování v budoucnu, pokud neexistují závažné důvody se domnívat, že se pronásledování v případě návratu žadatele do země původu nebude opakovat (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 1. 2020, č. j. 5 Azs 105/2018-46, publ. pod č. 4029/2020 Sb. NSS). V této souvislosti je v posuzované věci klíčové ověřit především existenci stěžovatelem tvrzené souvislosti (kauzálního nexu) mezi politickými postoji stěžovatelem vyjadřovanými, případně jemu státní mocí v zemi původu na základě jeho dosavadních politických aktivit připisovanými, a tvrzeným pronásledováním, za něž by v takovém případě bylo nutné považovat (bez ohledu na vyhodnocení výše zmíněného zákroku policie vůči stěžovateli a jeho případných trvalých

zdravotních následků) již samotné omezení jeho osobní svobody v psychiatrickém zařízení, jestliže by jeho hospitalizace, jak stěžovatel tvrdí, byla alespoň po určité období nedobrovolná. Pak by se skutečně jednalo (byť to dosavadní výpověď stěžovatele prozatím nepotvrzuje) o zmiňovanou smutně proslulou praktiku „*justiční psychiatrie*“, která byla, jak je všeobecně známo, velmi rozšířena v někdejším Sovětském svazu a nelze ji dle samotných informací o zemi původu, které shromáždil žalovaný (viz informace MZV ČR ze dne 9. 4. 2020, č. j. 100570-6/2020-LPTP, Ruská federace – péče v rámci sociálního a zdravotního systému o osoby s psychickými problémy či onemocněním nevyžadujícím hospitalizaci, hospitalizace v psychiatrických zařízeních, bod 11) rozhodně vyloučit ani u současného totalitního režimu vládnoucího v putinovském Rusku.

[49] To, že je stěžovatel skutečně psychicky nemocný, bez dalšího nevylučuje možnost, že právě jeho psychické onemocnění bude zneužito k jeho faktickému uvěznění v psychiatrické léčebně, ač by samo o sobě takový krajní postup nevyžadovalo (sám žalovaný se odvolává na lékařské zprávy, podle nichž stěžovatel není nebezpečný sobě ani svému okolí). Ani pokud by se tak dělo na příkaz lékaře a případně se souhlasem soudu, nemůže to být v režimu, jaký panuje v současné Ruské federaci, bez dalšího zárukou, že se nejedná o pronásledování z azylově relevantních důvodů. O poměrech v putinovském Rusku, zejména o (ne)fungování principů právního státu a o stavu justice, svědčí zpráva Freedom House – Svoboda ve světě 2022 – Ruská federace, jejíž překlad žalovaný rovněž založil do správního spisu. Podle této zprávy soudní moc není nezávislá na výkonné moci a kariérní postup soudců je fakticky navázán na vyhovění preferencím Kremlu. Dochází k pravidelnému porušování zákonné ochrany proti svévolnému zatýkání a záruk práva na spravedlivý proces, zejména pokud jde o osoby, které se staví proti zájmům politického vedení a jeho spojenců. Tato zpráva přitom hodnotí situaci v zemi původu stěžovatele v roce 2021, tedy ještě před zahájením brutální vojenské agrese Ruské federace vůči sousední Ukrajině, která dle informací obecně známých z médií otevřela cestu nejen ke každodennímu páchání ohavných zločinů ruskými či proruskými ozbrojenými silami a okupačními úřady vůči Ukrajině a jejím občanům, ale zároveň posloužila i jako záminka k dalšímu dramatickému zhoršení stavu lidských práv v samotném Rusku, kde jsou nyní sebemenší projevy nesouhlasu s touto agresí i s vládnoucím režimem jako takovým, i za pomoci ruské justice, v samém zárodku nekompromisně potlačovány a drakonicky trestány.

[50] Přesto uvedená zpráva Freedom House (byť se nevěnuje speciálně poměrům v psychiatrických zařízeních) ostře kontrastuje právě se zmiňovanou informací MZV ČR ze dne 9. 4. 2020, č. j. 100570-6/2020-LPTP, a jejím doplněním ze dne 19. 4. 2022, č. j. 109772-6/2022-LPTP, k poskytování psychiatrické péče v Ruské federaci, z nichž převážně žalovaný vycházel, ačkoli tyto informace (s výjimkou několika málo kritičtějších pasáží, které jsou ovšem také přebírány převážně z oficiálních ruských vládních zdrojů) se omezují v podstatě jen na stručný popis právního rámce a oficiálních prohlášení, jak by měla psychiatrická péče v Rusku vypadat, aniž by bylo ovšem jakýmkoli způsobem ověřováno, zda se tak skutečně děje nejen na papíře, ale i v praxi, a zda jsou vyjmenované právní záruky ochrany proti případnému zneužívání psychiatrického systému a špatnému zacházení s osobami umístěnými v psychiatrických ústavech skutečně účinné. Popis Ministerstva zahraničních věcí vytváří dojem, že se v dané oblasti jedná o standardně fungující demokratický právní stát, což ostře kontrastuje nejen se zmiňovanou zprávou Freedom

House, ale i s běžnou každodenní zkušeností s tím, jak současný režim v Rusku ve všech oblastech života společnosti funguje.

[51] Pokud v dalším řízení nebudou shledány důvody pro udělení azylu dle § 12 písm. a) ani b) zákona o azylu, bude dále nutné, vzhledem k vážné duševní chorobě, kterou stěžovatel trpí, se zabývat podmínkami pro udělení humanitárního azylu (nyní, podle právní úpravy účinné od 1. 7. 2023, národního humanitárního azylu) ve smyslu § 14 zákona o azylu a závěry, které žalovaný v daném ohledu na základě svého správního uvážení, přijme, náležitě odůvodnit. Nejvyšší správní soud pouze připomíná, že z lékařského vyšetření stěžovatele ze dne 18. 5. 2022 vyplynulo, že by stěžovatel měl být ve svém dalším životě podřízen stálému dohledu a vedení, přičemž jeho stav odpovídá omezení svéprávnosti. Ve svých dosavadních úvahách k možným důvodům pro udělení humanitárního azylu na základě uvedené skutečnosti žalovaný vycházel, vedle výpovědi stěžovatele, především ze zmiňovaných informací Ministerstva zahraničních věcí k poskytování psychiatrické péče v Ruské federaci. Jak již však bylo naznačeno výše, bylo by vhodné tyto podklady doplnit o další informace o zemi původu k dostupnosti a možnostem lékařské péče o psychicky nemocné osoby, které nejsou schopny samostatného života, tak, aby se nejednalo pouze o popis systému, jak by měl fungovat podle stávající legislativy, ale o to, jak tento systém skutečně funguje v praxi a zda je psychiatrická péče (byť třeba na nižší úrovni než v ČR) pro stěžovatele skutečně dostupná, jak žalovaný a městský soud tvrdí. Žalovaný by se měl zabývat rovněž tím, zda je skutečně reálné, aby se matka stěžovatele, která dlouhodobě žije v ČR, kde jí byl povolen trvalý pobyt, vrátila se stěžovatelem do Ruska a zda by tam se stěžovatelem měli možnost najít odpovídající zázemí (i k tomuto účelu by bylo vhodné provést výslech matky stěžovatele, zvláště za situace, kdy stěžovatel při pohovoru zmínil, že nemá v Rusku kde bydlet), či zda by i po té, co stěžovatelova babička, u níž stěžovatel dříve dlouhodobě pobýval, zemřela, měl stěžovatel možnost najít v Rusku jinou osobu, která by byla ochotna se o něj postarat.

[52] Obdobné úvahy byl měl stěžovatel vést v případě neudělení humanitárního azylu i z hlediska možných důvodů pro udělení doplňkové ochrany dle § 14a odst. 1 a 2 písm. d) zákona o azylu, ve znění účinném do 30. 6. 2023 (byť byla tato forma doplňkové ochrany novelou zákona o azylu č. 173/2023 Sb. ke dni 1. 7. 2023 zrušena, dle jejích přechodných ustanovení se řízení dle zákona o azylu zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a do tohoto dne pravomocně neskončená dokončí a práva a povinnosti s nimi související se posuzují podle znění účinného přede dnem nabytí účinnosti této novely; to bude po zrušení žalobou napadeného rozhodnutí a vrácení věci žalovanému k dalšímu řízení platit, vzhledem k datu podání žádosti stěžovatele o mezinárodní ochranu, i v nyní posuzované věci), tedy otázky, zda by především (ovšem nikoliv výlučně) vzhledem ke zdravotnímu stavu stěžovatele jeho vycestování nepředstavovalo rozpor s mezinárodními závazky České republiky. Nejvyšší správní soud totiž např. v rozsudku ze dne 21. 1. 2022, č. j. 5 Azs 70/2020-103, publ. pod č. 4326/2022 Sb. NSS (na jehož odůvodnění Nejvyšší správní soud v podrobnostech odkazuje), poukázal na to, že dle rozsudku Soudního dvora ze dne 18. 12. 2014, *Abdida*, C-562/13, ECLI:EU:C:2014:2453, musí být vážně nemocným osobám, jejichž navrácení do země s nedostatečnou úrovní zdravotní péče by znamenalo porušení čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), poskytnuta ochrana vůči takovému navrácení na základě vnitrostátní právní úpravy daného členského státu, která však nespadá do působnosti směrnice Evropského parlamentu a Rady

2011/95/EU o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (tzv. kvalifikační směrnice). Již jen z tohoto důvodu, tedy vzhledem k tomu, že by vycestování stěžovatele mohlo být v rozporu s mezinárodním závazkem ČR v podobě respektování principu *non-refoulement*, bude třeba v dané věci zvažovat možné důvody pro udělení doplňkové ochrany dle § 14a odst. 1 a 2 písm. d) zákona o azylu, ve znění účinném do 30. 6. 2023, přičemž tato otázka, na rozdíl od důvodů pro udělení humanitárního azylu, nepodléhá správnímu uvážení žalovaného.

[53] V souvislosti s posuzováním podmínek pro udělení doplňkové ochrany dle § 14a odst. 1 a 2 písm. d) zákona o azylu, ve znění účinném do 30. 6. 2023, bude též nezbytné, aby žalovaný zohlednil také rodinné vazby stěžovatele na území ČR, tedy aby se zabýval rovněž otázkou, zda by vycestování stěžovatele nebylo v rozporu s mezinárodním závazky ČR na respektování soukromého a rodinného života cizince dle čl. 8 Úmluvy.

[54] Konečně bude také třeba, aby žalovaný i v případě, že stěžovatelova hospitalizace v psychiatrické léčebně nesouvisela s jeho dosavadními politickými aktivitami, na základě upřesněné výpovědi stěžovatele a dostatečně vypovídajících informací o zemi původu opětovně zhodnotil z hlediska možných důvodů pro udělení doplňkové ochrany dle § 14a odst. 1 a 2 písm. b) zákona o azylu, zda stěžovateli v zemi původu v budoucnu hrozí nedobrovolná hospitalizace v psychiatrickém zařízení (byť i bez jakékoli souvislosti s azylově relevantními důvody pronásledování) a zda by mu v takovém případě v tomto zařízení hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy v podobě mučení nebo nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. V této souvislosti Nejvyšší správní soud připomíná, že rovněž zmiňovaná informace MZV ČR ze dne 19. 4. 2022, č. j. 109772-6/2022-LPTP, k poskytování psychiatrické péče v Ruské federaci, přestože k ní Nejvyšší správní soud uplatnil výše uvedené výhrady, uvádí, že podle výsledků oficiální státní kontroly v roce 2019 byla porušení zákonného režimu odhalena u 80 % psychiatrických ústavů, přičemž většinou se jednalo o nedodržení hygienických, epidemiologických či obecně životních podmínek chovanců těchto ústavů, včetně organizace jejich stravování. Ve většině zařízení žijí zde umístěné osoby v místnosti pro 5 až 7 osob, přičemž jedna koupelna je určena v průměru pro 16 uživatelů, v některých léčebnách však žilo v jedné ložnici až 20 osob. Mnoho budov léčeben vyžaduje generální opravu, v léčebnách ve třinácti krajích není teplá voda ani kanalizace. Dále je třeba zhodnotit též výpověď stěžovatele o tom, jak s ním bylo v léčebně zacházeno, včetně již zmiňovaného tvrzení, jakým způsobem mu byla proti jeho vůli podávána strava.

IV.
Závěr a náklady řízení

[55] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že je kasační stížnost důvodná, a proto v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. rozsudek městského soudu zrušil. Zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského (městského) soudu, a pokud již v řízení před krajským (městským) soudem byly pro takový postup důvody, současně se zrušením rozhodnutí krajského (městského) soudu může sám podle povahy věci rozhodnout o zrušení rozhodnutí správního orgánu [§ 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.]. V dané věci by městský soud v souladu

s vysloveným závazným právním názorem neměl jinou možnost, vzhledem ke zjištěným vadám správního rozhodnutí, než zrušit rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Nejvyšší správní soud proto v souladu s § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. rozhodl tak, že sám rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude žalovaný, jak již bylo uvedeno, postupovat podle závazného právního názoru vysloveného v tomto rozsudku Nejvyššího správního soudu [§ 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 5 s. ř. s.].

[56] Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. rozhodne Nejvyšší správní soud v případě, že zruší podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským (městským) soudem. Stěžovatel měl ve věci úspěch a podle § 60 odst. 1 s. ř. s. by mu tedy příslušelo vůči neúspěšnému žalovanému právo na náhradu nákladů řízení. Stěžovatel ovšem byl ve smyslu § 11 odst. 2 písm. i) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v relevantním znění, osvobozen od placení soudního poplatku v řízení o žalobě i o kasační stížnosti a zároveň v těchto řízeních nebyl zastoupen zvoleným advokátem a ani nedoložil, že by mu v souvislosti s těmto řízeními vznikly jakékoli jiné náklady. Nejvyšší správní soud tedy rozhodl, že se stěžovateli náhrada nákladů řízení nepřiznává.

[57] V řízení o kasační stížnosti byl stěžovatel zastoupen opatrovnicí, kterou je advokátka, Mgr. Dagmar Rezková Dřímalová, která byla jako opatrovnice stěžovateli ustanovena usnesením městského soudu ze dne 28. 2. 2023, č. j. 19 Az 21/2022-40, podle § 29 odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s. Městský soud totiž ze správního spisu zjistil, že stěžovatel je stižen duševní poruchou a dle lékařské zprávy u něj jsou dány podmínky pro omezení svéprávnosti. Podle § 140 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s. platí hotové výdaje a odměnu za zastupování v tomto případě stát, přičemž podle těchto ustanovení je nutné vycházet z vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“).

[58] Advokátní tarif dříve (ve znění do 7. 12. 2021) obsahoval v § 9 odst. 5 pravidlo, podle kterého se za tarifní hodnotu při výkonu funkce opatrovníka ustanoveného soudem účastníku řízení, který byl mj. stižen duševní poruchou, považovala částka 1 000 Kč. Dané ustanovení však Ústavní soud nálezem ze dne 19. 10. 2021, sp. zn. Pl. ÚS 17/21, zrušil. Při určení výše odměny opatrovníka ustanoveného účastníkovi, který je stižen duševní poruchou, je tedy třeba vycházet z § 9 odst. 4 písm. d) ve spojení s § 7 bodem 5. advokátního tarifu.

[59] Ustanovená opatrovnice, advokátka Mgr. Dagmar Rezková Dřímalová, učinila v řízení o kasační stížnosti jeden úkon právní služby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu (podání kasační stížnosti), za který jí náleží mimosmluvní odměna ve výši 3100 Kč [§ 9 odst. 4 písm. d) ve spojení s § 7 bodem 5. advokátního tarifu]. Vedle této odměny náleží ustanovené opatrovnici rovněž paušální náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), celkem tedy odměna a náhrada hotových výdajů ustanovení opatrovnice činí 3400 Kč. Vzhledem k tomu, že ustanovená opatrovnice doložila, že je plátcem daně z přidané hodnoty, musí být tato odměna a náhrada hotových výdajů navýšena o částku odpovídající DPH 21 %. Celkem jí tedy bude z účtu Nejvyššího

správního soudu vyplacena částka 4114 Kč, a to do 60 dnů ode dne právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í :
Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 18. září 2023

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu